

VERGİDEN MUAF VAKIFLAR: AVANTAJLARI VE YAPILARI

Türk Medeni Kanunu'na göre vakıf, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleri ile oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır. Türkiye'de toplam 6772 vakıf vardır[1]. Bu vakıfların 345'i vergi muafiyet belgesine sahiptir[2].

I- Vergi Avantajları:

Kurumlar Vergisi Kanunu'na göre, vakıflar vergiden muaf olsun olmasın vergiye tabi değildir. Buna karşın, "dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmelerin kazançları" vergiye tabidir.

Dernek veya vakıflara ait veya bağlı olup faaliyetleri devamlı bulunan, sermaye şirketleri ve kooperatifler dışındaki ticari, sınai ve zirai işletmeler ile benzer nitelikteki yabancı işletmeler, dernek veya vakıfların iktisadî işletmeleridir.

Gelirlerinin en az üçte ikisini genel, katma ve özel bütçeli idarelerin bütçeleri içinde yer alan bir hizmetin veya hizmetlerin yerine getirilmesini amaç edinmek üzere kurulan vakıflara Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınabilmektedir. Vakıflar, her ne kadar kurumlar vergisi mükellefi olmasalar da vergi muafiyeti tanınmasıyla çok sayıda vergisel avantaja sahip olmaktadır.

Vakıfların veya iktisadi işletmelerinin ticari, sınai, zirai ve mesleki nitelikteki teslim ve hizmetleri katma değer vergisine tabidir. Ancak vergiden muaf vakıfların Katma Değer Vergisi Kanunu'nda ayrıntılı olarak belirtilen kültürel, eğitimsel ve sosyal amaç taşıyan teslim ve hizmetleri KDV'ye tabi değildir.

Vergi mükellefleri, muafiyet tanınan vakıflara yaptıkları

bağış ve yardımların toplamının o yıla ait kazançlarınının %5'ine kadar olan kısmını vergi matrahından indirmektedir; yapılan bağış ve yardımlar kanunda ayrıntıları belirtilen kültürel, tarihi veya sanat faaliyetleriyle ilgiliyse tutarın tamamı sınırlama olmaksızın kazançtan indirilmektedir.

Diğer yandan Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu uyarınca, vergi muafiyeti tanınan vakıflara kuruluşu için veya kurulduktan sonra tahsis olunan mallar vergiye tabi değildir.

Ayrıca Emlak Vergisi Kanunu'na göre, kiraya verilmemek ve resmi senedinde yazılı amaçlara tahsis edilmek şartıyla vergiden muaf vakıflara ait binalar emlak vergisine tabi değildir.

Harçlar Kanunu'na göre de vergi muafiyeti tanınan vakıfların kuruluş işlemleri ve bu vakıflara yapılacak bağışlar ile edinilen gayrimenkullerin ve aynı hakların tescilleri, şerhi gerektiren işlemleri, terkinleri harca tabi değildir.

Damga Vergisi Kanunu'na göre vergi muafiyeti tanınan vakıfların kuruluş işlemlerinde düzenlenen her türlü kağıtlar ile yerleşim yeri olarak kullanılmak üzere kiralanan ve iktisadî işletmelere dahil olmayan taşınmazlara ilişkin kira sözleşmeleri damga vergisine tabi değildir.

Vergi muafiyeti tanınan vakıflara yapılacak bağış ve yardımların vergi yükümlüsü kişi ve kurumlar tarafından kazançtan indirilmesi bu düzenlemenin en önemli konusudur. Vergi muafiyetinin cazibesi de buradadır!

II- Vergiden Muaf Vakıfların Yapısı ve Yıllar İçindeki Değişim:

Vakıflara vergi muafiyeti 2018 yılına kadar Bakanlar Kurulu Kararı ile 2018 yılından itibaren de Cumhurbaşkanı Kararı ile tanınmaktadır. İlk vergi muafiyeti 6 Temmuz 1968 tarihinde, son vergi muafiyeti de 19 Kasım 2025 tarihinde tanınmıştır.

Beşer yıllık dönemler itibariyle vergi muafiyeti tanınan vakıf sayısı aşağıdaki gibidir:

1966-1970	7
1971-1975	17
1976-1980	19
1981-1985	22
1986-1990	35
1991-1995	37
1996-2000	42
2001-2005	22
2006-2010	17
2011-2015	34
2016-2020	38
2021-2025	55
Toplam	345

Vergi muafiyeti tanınan vakıfların yıllar itibariyle özellikleri şu şekildedir:

1. Son beş yılda muafiyet tanınan vakıf sayısı rekor artışla 55'i bulmuştur. Bu rakam, muafiyet tanınan toplam vakıf sayısının %16'sına eşittir.

2. 1968-2010 yılları arası dönemde muafiyet tanınan vakıfların temel özelliği, belli bir dünya görüşüne sahip kişilerden ziyade, alanındaki yetkin uzmanların, akademisyenlerin, ülkenin, bölgenin ya da faaliyet alanındaki önde gelen kişilerin katılımıyla kurulmuş olmalarıdır. Anılan vakıflarda farklı siyasi görüşe sahip kişilere rastlanmakla birlikte, vakıfların kendi yapıları itibariyle baskın bir siyasi eğilimi bulunmamaktadır. Bu dönemde kurulan vakıfları dört grupta değerlendirebiliriz: 1) Eğitim, bilim, sağlık, kültür, doğal yaşamı koruma, sosyal dayanışmayı ve yardımlaşmayı sağlama amaçlı olanlar, 2) Ülkenin önde gelen sanayi gruplarının ve iş

insanlarının kendi adlarına kurdukları ve kamu hizmeti verenler, 3) Kuruldukları şehrin tanıtımını ve buradan çıkan başarılı öğrencilerin desteklenmelerini sağlayanlar, 4) Üniversitelerin ve köklü liselerin gelişimini, tanıtımını sağlamak ve ihtiyaçlarını gidermek üzere kurulanlar.

3. 2011 yılından itibaren vergi muafiyeti tanınan vakıfların büyük kısmında, açık bir siyasi görüş ağırlığı bulunmaktadır. Buradaki siyasi görüşten kasıt, söz konusu vakıfların kurucularının, mütevelli heyet ve yönetim kurulu üyelerinin ağırlıklı olarak İktidar Partisinde siyaset yapmış, yönetiminde görev almış ya da açık olarak İktidarı destekleyen görüşlerini kamuoyuyla paylaşan kişilerden oluşmasıdır. Bu eğilim, 2011 yılından günümüze kadar artarak devam etmiştir.

4. Muafiyet tanınan 2025 yılındaki 13 vakfın ve 2024 yılındaki 8 vakfın tamamının; 2023 yılındaki 12 vakfın 10'unun, 2022 yılındaki 12 vakfın 11'inin, 2021 yılındaki 10 vakfın 8'inin, 2020 yılındaki 4 vakfın 2'sinin, 2019 yılındaki 7 vakfın 6'sının, 2018 yılındaki 11 vakfın 8'inin, 2017 yılındaki 8 vakfın 7'sinin, 2016 yılındaki 8 vakfın 7'sinin, 2015 yılındaki 6 vakfın 5'inin, 2014 yılındaki 8 vakfın 6'sının, 2013 yılındaki 5 vakfın tamamının, 2012 yılındaki 7 vakfın 6'sının, 2011 yılındaki 8 vakfın 5'inin kurucuları, mütevelli heyetleri veya yönetim kurulları önemli ölçüde İktidar Partisi ile bağlantılı veya destekleyen kişilerden oluşmuştur.

Yine benzer şekilde söz konusu vakıflarda, 2010 yılı için 3 vakıftan 1'inin, 2009 yılı için 3 vakıftan 1'inin, 2008 için 5 vakıftan 1'inin, 2007 yılı için 3 vakıftan 2'sinin, 2006 yılı için 3 vakıftan 1'inin kurucuları, mütevelli heyetleri veya yönetim kurulları İktidar Partisi ile bağlantılı veya destekleyen kişilerden oluşmuştur. 2005 yılında muafiyet tanınan 7 vakfın hiçbirinin siyasi bağlantısı bulunmamaktadır.

5. 1968-2000 yılları arasında İslam dinini tanıtmak, dinî eğitim ve manevi yönden destek hizmeti sağlamak, cami yaptırmak, Kur'an kursları vermek amacıyla kurulmuş olup

muafiyet tanınan vakıf sayısı toplam 5'tir. Aynı şekilde faaliyette bulunup, muafiyet tanınan dinî amaçlı vakıf sayısı 2021-2025 yılları arasında 22; 2016-2020 yılları arasında 9; 2011-2015 yılları arasında da 11'dir. 2001-2010 yılları arasında muafiyet tanınan dini amaçlı vakıf sayısı 4'tür.

6. 2010-2025 yılları arasında muafiyet tanınan vakıflardan 13'ü, başta Afrika ülkeleri olmak üzere, Suriye, Gazze ve diğer ülkelerde de faaliyet göstermektedir. Yurt dışında faaliyeti olan ilk vakfa 2001 yılında vergi muafiyeti tanınmıştır. 2010 yılına kadar yurt dışında da faaliyet gösteren vergiden muaf başka bir vakıf bulunmamaktadır.

7. 2010-2025 yılları arasında muafiyet tanınan vakıfların büyük kısmında dikkat çeken bir husus, "şuurlu, haysiyetli, manevi değerlerine ve geleneklerine bağlı, yüksek karakterli genç bir nesil yetiştirmek" konusunun ana amaçlardan birisi olmasıdır. Önceki dönemlerde muafiyeti tanınan vakıfların tüzüklerinde bu şekilde doğrudan bir vurgu yer almamaktadır.

III- Sonuç:

Ülkemizde vergi muafiyeti tanınarak, bağışçıların yaptıkları yardım tutarını vergiye tabi kazançlarından indirme olanağı getirilen vakıf sayısı 344 olup, bu sayı toplam vakıf sayısının yüzde 5'i kadardır. Vergi muafiyeti getirilen vakıfların niteliklerine baktığımızda 1968-2010 dönemi ile 2011'den günümüze kadar olan dönemde ciddi bir değişiklik vardır. Önceki 43 yılda, dünyadaki diğer ülkelerde olduğu gibi genellikle eğitim, sağlık, kültür, doğayı koruma, ihtiyacı olanlara yardım ve sosyal dayanışma gibi alanlarda belli bir dünya görüşü esas alınmadan faaliyette bulunan vakıflara vergi muafiyeti tanınırken; son 14 yılda, daha çok dinî faaliyetleri bulunan ve "manevi değerlerine bağlı genç bir nesil yetiştirilmesine" yönelik amaçları olan vakıflara vergi muafiyeti tanındığı gözlemlenmektedir. Bu bir tercihtir ve bu tercihin önümüzdeki yıllarda aynı şekilde devam edeceği görülmektedir.

*Bu yazı hazırlanırken Gelir İdaresi Başkanlığı'nın ve Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün dipnotlarda belirtilen web sayfaları ile listedeki vergiden muaf vakıfların kendi web sayfalarından yararlanılmıştır.

**Bu yazının özeti 14.12.2025 tarihli BirGün Gazetesi'nde yayınlanmıştır.

[1]

<https://www.vgm.gov.tr/vakif-sorgulama/vakif-sorgulama?Page=1>

[2]

<https://cdn.gib.gov.tr/api/gibportal-file/file/getFileResources?objectKey=arsiv/yardim-kaynaklar/yararli-bilgiler/vergi-muafiyeti-taninan-vakiflarin-listesi.pdf>